

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І
АРХІТЕКТУРИ

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО

Методичні вказівки та завдання
для проведення практичних занять
(для аспірантів усіх спеціальностей)

Київ 2024

УДК 801(072)

К32

Укладачі: А.Ю. Кобзар, канд. філол. наук, доцент

Рецензент: О. М. Жовнір, ст. викладач

Відповідальний за випуск: М. Г. Маковій, канд. філол. наук,
доцент

*Затверджено на засіданні кафедри мовної підготовки і
комунікації, протокол №8 від 13 червня 2024 р.*

Академічна доброчесність та академічне письмо: методичні
вказівки та завдання для проведення практичних занять (для аспірантів
усіх спеціальностей) / Уклад.: А.Ю. Кобзар. – Київ: КНУБА, 2024. – 43 с.

Містять завдання з дисципліни «Академічна доброчесність та
академічне письмо», мета яких – вдосконалення академічної культури,
практичних навичок усного й писемного мовлення аспірантів, необхідних
для створення академічних текстів широкого профілю.

Призначено для аспірантів усіх спеціальностей.

© КНУБА, 2024

Зміст

Загальні положення	3
Змістовий модуль 1. Формування академічної культури аспіранта	
Тема 1. Плагіат у масовій культурі	4
Змістовий модуль 2. Усне й писемне мовлення аспіранта. Написання тексту	
Тема 1. Науковий стиль української мови: писемне мовлення	13
Тема 2. Науковий стиль української мови: усне мовлення	19
Тема 3. Мова ділових паперів: мистецтво презентації	26
Змістовий модуль 3. Робота з джерелами. Укладання бібліографії	
Тема 1. Культура оформлення наукового тексту: укладання бібліографії	33
Завдання для самостійної роботи	38
Теми для рефератів і доповідей.....	41

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курс «Академічна доброчесність та академічне письмо» передбачає 3 кредити ЄКТС, 90 годин, з них: лекції - 14 год, практичні заняття – 10 год., самостійна робота – 66 год., залік – 2 год.

Метою практичних занять є засвоєння аспірантами теоретичного матеріалу. Відповідно до програми курсу теми практичних занять покликані допомогти аспірантам засвоїти особливості жанру академічного письма, здобути практичні навички усного й писемного стилю наукового мовлення, працювати з фаховими текстами, самостійно знаходити й опрацьовувати джерела. Набуття цих практичних навичок дозволить слухачам курсу виявити власні аналітичні, критичні та творчі здібності, критично оцінювати власну роботу, а також працю колег.

Теми практичних занять складаються з трьох основних модулів.

Дане видання містить також перелік завдань для самостійної роботи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ АСПІРАНТА

Тема 1. Академічна доброчесність і її порушення. Кодекси честі. Плагіат у масовій культурі

План

Теоретичне питання:

1. Цінності та цілі вищої освіти.
2. Поняття плагіату. Види плагіату.

Питання для обговорення:

1. Сутність академічної доброчесності.
2. Етичні принципи у вищій освіті: європейський і вітчизняний досвід.
3. Види порушення академічної доброчесності.
4. Відповідальність за порушення академічної доброчесності.
5. Інструменти підвищення ефективності академічної етики.
6. Авторське право. Правила використання об'єктів інтелектуальної власності.
7. Сутність та види академічного плагіату.
8. Способи запобігання академічному плагіату.
9. Програмне забезпечення перевірки наукових робіт на наявність плагіату.

Завдання для самоперевірки та контролю знань:

1. Дайте визначення поняттю «право інтелектуальної власності» та назвіть об'єкти такого права згідно з чинним законодавством.
2. Охарактеризуйте особисті немайнові і майнові права інтелектуальної власності.
3. Що є авторським правом і на які об'єкти воно розповсюджується?
4. Хто є суб'єктом авторського права?

5. Які дії згідно з чинним законодавством дозволяється вчиняти з об'єктами авторського права без згоди автора, але із зазначенням його імені в джерелах запозичення?

6. Порівняйте визначення плагіату і академічного плагіату згідно з чинним законодавством.

7. У чому полягають особливості ненавмисного та навмисного плагіату?

8. Охарактеризуйте основні види академічного плагіату.

9. Які способи запобігання академічному плагіату рекомендує Міністерство освіти і науки України?

10. Визначте основні способи виявлення плагіату в наукових роботах.

11. Дайте визначення академічній доброчесності та назвіть притаманні цьому поняттю ознаки.

12. У чому полягає дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти?

13. Визначте компетентності із академічної доброчесності, які має набуті аспірант.

14. Охарактеризуйте європейські етичні принципи у вищій освіті.

15. Які принципи академічної доброчесності визначені Кодексом академічної доброчесності Київського національного університету будівництва і архітектури? [https://www.knuba.edu.ua › uploads › 2022/05](https://www.knuba.edu.ua/uploads/2022/05)

16. Назвіть основні положення культури поведінки здобувачів освіти, викладачів та науковців згідно Кодексу академічної доброчесності Київського національного університету будівництва і архітектури.

17. Охарактеризуйте основні види порушення академічної доброчесності.

18. До якої відповідальності може бути притягнений аспірант за порушення принципів академічної доброчесності?

19. Які права має особа, щодо якої розглядається питання про порушення нею академічної доброчесності?

20. Які заходи впроваджуються в Київському національному університеті будівництва і архітектури для попередження недотримання принципів етичної поведінки та норм академічної доброчесності, авторських і суміжних з ними прав?

Тематика доповідей:

1. Плагіат в сучасних музичних творах.
2. Плагіат в кінематографі.
3. Плагіат в образотворчому мистецтві (картини).
4. Плагіат в літературі.
5. Історія виявлення плагіату у наукових роботах.
6. Досвід університетів США у забезпеченні академічної доброчесності.
7. Європейські практики впровадження принципів академічної доброчесності в освітній процес.
8. Форми академічної нечесності в академічній спільноті.

Практичні завдання:

Завдання 1. Визначити, чи є в діях автора порушення авторського права та (або) вчинення плагіату.

Випадок 1. Здобувач вищої освіти взяв участь в науковій конференції і надав організаційному комітету тези доповіді. Виявилося, що він повністю скопіював тези іншого автора, які були опубліковані за результатами конференції, яка відбулася раніше.

Випадок 2. Здобувач вищої освіти взяв участь у творчому конкурсі, представивши твір, який є народною казкою.

Випадок 3. Здобувач вищої освіти взяв участь у літературному конкурсі, представив журі вірш, який, насправді, є перекладом на українську мову вірша.

Випадок 4. Здобувач вищої освіти опублікував збірку віршів, які є перекладом на українську мову поезії Середньовіччя, із зазначенням прізвища справжнього автора, але дозвіл власника авторських прав відсутній.

Завдання 2. Розподілити види плагіату, наведені нижче, за ознакою «навмисний або ненавмисний», базуючись на положеннях Баррі Гілмора.

Таблиця 1.1: Розподіл видів плагіату на навмисний і ненавмисний за Баррі Гілмором.

Види плагіату	Навмисний або ненавмисний
---------------	---------------------------

Брати матеріал дослівно з підручника, щоб відповісти на запитання домашнього завдання.	
Включення джерел у список бібліографії, але без цитування їх у тексті роботи.	
Завантаження цілої роботи з Інтернету	
Заміна слів у реченні	
Компіляція тексту з різних джерел	
Копіювання речення чи двох	
Надто тісна співпраця зі співавтором	
Погані вміння перефразовувати	
Списування одне в одного	

Завдання 3. Визначити, який вид порушення академічної доброчесності є в ситуаціях, наведених нижче.

Ситуація 1. Викладач дав завдання групі підготувати постер на тему «Я – за академічну доброчесність!». Аспірант переглянув презентації та постери, викладені в мережі Інтернет, і повністю скопіював один з них та представив викладачу для оцінювання.

Ситуація 2. Здобувач вищої освіти захищає курсову роботу з фахової дисципліни. Головні положення цієї наукової роботи раніше доповідалися на міжнародній науково-практичній конференції «Юність науки» та опубліковані в збірнику тез. Проте здобувач вищої освіти не навів інформацію про цю публікацію у переліку джерел посилань, відповідно, і самого посилання в тексті роботи немає.

Ситуація 3. Здобувач вищої освіти для отримання стипендії вирішив домовитися із викладачами про те, щоб вони виставили йому вищі бали, ніж він отримав під час поточного і підсумкового контролю знань. За це здобувач придбав на кафедрі канцелярські товари.

Завдання 4. Розглянути Кодекс корпоративної культури Київського національного університету будівництва і архітектури

[https://www.knuba.edu.ua > uploads > 2022/05](https://www.knuba.edu.ua/uploads/2022/05), дати відповіді на наступні запитання:

1. Яких принципів корпоративної культури мають дотримуватися співробітники, науково-педагогічні працівники та здобувачі вищої освіти?
2. Яких принципів поведінки має дотримуватися аспірант?
3. Які особливості взаємовідносин аспіранта та науково-педагогічного працівника?
4. Яким чином можуть бути розв'язані конфлікти у внутрішньокорпоративних відносинах?

Завдання 5. За допомогою відповідно інструментарію створити презентацію на тему «Я – за академічну доброчесність!».

Тестові завдання: <https://forms.gle/TtCJV5c6bCMAH7548>

Використана література:

1. Академічна доброчесність. Інформаційний бюлетень. 2019. Вип. 2. URL: <http://surl.li/bnpzgp>
2. Лупаренко Л.А. Інструментарій виявлення плагіату в наукових роботах: аналіз програмних рішень. Інформаційні технології і засоби навчання. Київ. 2014. Том 40. №2. С. 151-169. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1050/775> 16
3. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 груд. 1993 р. № 3792-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>
4. Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 груд. 2001 р. №1756. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1756-2001-%D0%BF#Text>
5. Про державну реєстрацію прав автора на твори науки, літератури і мистецтва: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 лип. 1995 р. №532. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532-95-%D0%BF#Text>
6. Ревуцька С.К. Курс лекцій з дисципліни «Академічне письмо» / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. ТуганБарановського, каф. українознавства; уклад.С.К. Ревуцька. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2018. 81 с.

7. Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо): Лист М-ва освіти і науки України від 15 серп. 2018 р. №1/11-8681. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v8681729-18#Text>

8. Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 верес. 2017 р.): Лист М-ва освіти і науки України від 23 жовт. 2018 р. №1/9-650 «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>

9. Романова І.В. Явище плагіату: історія та сьогодення. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Київ. 2012. №3. С. 267-272. URL: <http://kalushrda.gov.ua/images/news/Files/%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D1%96%D0%B0%D1%82.pdf>

10. Ульянова Г.О. Методологічні проблеми цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності від плагіату: дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.03 / Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2015. 433 с.

11. Федоренко В.Л. Шляхи і методи запобігання плагіату наукових творів та утвердження академічної доброчесності в Україні. Формування академічної доброчесності та механізмів запобігання та протидії плагіату в наукових творах в Україні: матер. круглого столу (м. Київ, 30 верес. 2016 р.) ; за заг. ред. проф. В.Л. Федоренка ; Науково-дослідний центр судової експертизи з питань інтелектуальної власності Мін'юсту. Київ: Видавництво Ліра-К, 2016. 96 с. С. 11-17.

12. Цивільний кодекс України: Кодекс від 16 січ. 2003 р. №435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

13. Gilmore B. Plagiarism : A How-Not-to Guide for Students. Portsmouth, NH : Hienemann, 2009. 104 p.

14. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: Методичні рекомендації та програма курсу. – К., 2016. – 61 с.

15. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування: Навч. посібн. – К.: Каравела, 2005. – 352 с.

16. Конституція України. Розділ І. Стаття 10. URL: <https://constitution.in.ua/articles/10/>

17. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

18. Фундаментальні цінності академічної доброчесності. URL: https://www.donnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/8/2019/08/Fundam.czinnost-i-Akad.dobroch_.pdf.

19. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. URL: https://msu.edu.ua/library/wp-content/uploads/2019/11/methods_2019-final.pdf

20. Аналітична довідка за результатами дослідження практик академічної доброчесності у вищих навчальних закладах України. URL: https://www.donnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/8/2019/08/Analiz_prakt.Akad.dobr.u-ZVO-Ukr_.pdf.

21. Афанасьєва К. Явище академічного плагіату: витоки та шляхи боротьби / К. Афанасьєва // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2012. – № 6. – С. 86-91

22. Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>.

23. Інтелектуальна власність : підручник для студентів неюридичних факультетів / В. О. Семків, Р. С. Шандра. – Львів: Галицький друкар, 2015. – 280 с.

Підручники, посібники, навчально-методичні видання

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд досліджень освітньої політики»; за заг. ред. Т.В. Фінікова, А.Є. Артюхова. – К.: Таксон, 2016. – 234 с.

2. Бойченко Н.М. Етичні аспекти університетських цінностей / Н.М. Бойченко // Софія. Гуманітарно-релігієзнавчий вісник. – К.: Вид.-полігр. центр «Київський університет», 2014. – № 1 (1). – С. 37–43.

3. Бутенко О.В. Правове виховання студентів вищих технічних навчальних закладів як науково-педагогічна проблема / О.В. Бутенко // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології: зб. наук. пр. – Херсон, 2014. – Вип. 1. – С. 59–62.

4. Гончаренко С. Етичний кодекс ученого / С. Гончаренко; Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Полтавський національний педагогічний ун-т імені В.Г. Короленка // Естетика і етика педагогічної дії: зб. наук. пр. – Київ-Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – Вип. 1. – С. 25–34.

5. Дикань С.А. Плагіат в освіті: походження, причини та шляхи подолання / С.А. Дикань // Безпека життєдіяльності: всеукр. наук.-попул. журн. – К., 2007. – № 5. – С. 16–20.

6. Медведєв І.А. Державне управління розвитком університету: теоретично-прикладний аспект: [моногр.] / І.А. Медведєв. – Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2011. – 220 с.

7. Ромакін В.В. Академічна чесність у вищій освіті / В.В. Ромакін // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Серія «Педагогічні науки». – Миколаїв, 2002. – Вип. 7, Т. 20. – С. 24–28.

8. Ромакін В.В. Академічна чесність як політична проблема / В.В. Ромакін // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Серія «Політичні науки». – Миколаїв, 2002. – Вип. 12, Т. 25. – С. 165–170.

9. Струнсе В. Місія досяжна: підвищення академічної чесності в українській освіті // Прозорість і корупція в системі вищої освіти України: зб. матер. конф. (21–22 листоп. 2002 р., м. Львів). – К.: Таксон, 2003. – (Серія «Вища освіта в сучасному світі»). – С. 272–275.

10. Хоружий Г.Ф. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти / Г.Ф. Хоружий. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 320 с.

11. Цокур О.С. «Кодекс честі» в системі вищої освіти США / О.С. Цокур // Вісник Черкаського Національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки». – Черкаси, 2009. – Вип. 150. – С. 57–62.

Електронні ресурси

1. Академічне письмо та бібліографія - Головна. – Назва з екрану. – Режим доступу: bibliosynergy.ula.org.ua/index.php/proekt1.

2. Аналітична довідка за результатами дослідження практик академічної доброчесності у вищих навчальних закладах України. – Назва з екрану. – Режим доступу: mon.gov.ua/content/Новини/.../academichna-dobrochesnist.pdf.

3. Етичний кодекс викладача та студента [Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу]. – Назва з екрану. – Режим доступу: http://nung.edu.ua/files/attachment_news/etic_codex.pdf.

4. Кодекс честі викладача державного вищого навчального закладу [Криворізький національний університет]. – Назва з екрану. – Режим доступу: ktu.edu.ua/uploads/files/.../kodex_vykladacha.doc.

5. Кодекс честі Національного технічного університету України КПІ. – Назва з екрану. – Режим доступу: <http://kpi.ua/code>.

6. Пан бібліотекар. Блог про бібліотечну справу та інформаційні технології. – Назва з екрану. – Режим доступу: www.бібліотекар.укр/.

7. Про Етичний кодекс ученого України. – Назва з екрану. – Режим доступу: www.nas.gov.ua/legaltexts/DocPublic/P-090415-2-0.pdf.

8. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) – Американські Ради. – Назва з екрану. – Режим доступу: <http://www.saiup.org.ua/>.

9. Рекомендації з оформлення посилань в наукових роботах: DSpace. – Назва з екрану. – Режим доступу: ela.kpi.ua/handle/123456789/16051.

10. Рекомендації до пошуку наукової інформації за допомогою інтернет-ресурсів. – Назва з екрану. – Режим доступу: <https://docs.google.com/document/d/1sUBDV-qvUxuAfoi1yNW47y.../edit?hl=uk>. VAK.in.ua. – Автоматичне оформлення джерел по ВАК України. – Назва з екрану. – Режим доступу: vak.in.ua/.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

УСНЕ Й ПИСЕМНЕ МОВЛЕННЯ АСПІРАНТА. НАПИСАННЯ ТЕКСТУ

Тема 1. Науковий стиль української мови: писемне мовлення

План

Теоретичне питання: Науковий стиль. Стили сучасної української мови (науковий, діловий, художній, публіцистичний, розмовний); сфера застосування, мета, мовні засоби.

Писемне мовлення. Основні жанри наукового мовлення: монографія, стаття, есе, дисертація, дипломна робота, курсова робота, підручник, посібник, реферат.

Підготовка й написання наукового тексту. Задум (на основі критичного опрацювання наявної літератури) – бачення проблеми (об'єкт дослідження) – пропозиція вирішення проблеми (гіпотеза) – означення предмету й інструментарію (методології) дослідження – розробка аргументації (на основі критичного опрацювання джерел) – побудова тексту. Вимоги оригінальності, чіткості, новизни.

Питання для обговорення:

1. Загальні вимоги до оформлення наукових текстів.
2. Особливості оформлення окремих структурних елементів наукової роботи.
3. Вимоги до нумерації.
4. Оформлення ілюстративного матеріалу.
5. Оформлення приміток, виносок і прикладів.
6. Оформлення посилань.
7. Оформлення формул і рівнянь.
8. Порядок застосування скорочень та умовних позначок.

Завдання для самоперевірки та контролю знань:

1. Які елементи мають бути вказані на титульному аркуші наукової роботи?

2. Які вимоги до оформлення додатків наукової роботи?
3. Визначте вимоги до нумерації в науковій роботі.
4. Який порядок оформлення графічного матеріалу?
5. Наведіть основні вимоги до оформлення матеріалу у вигляді таблиці.
6. Охарактеризуйте порядок оформлення приміток.
7. Які особливості оформлення посилань?
8. Назвіть вимоги до оформлення формул і рівнянь.
9. Який порядок застосування скорочень і умовних позначок у наукових роботах?

Тематика доповідей:

1. Морфологічні та синтаксичні помилки у наукових текстах.
2. Особливості редагування та перекладу наукових текстів.

Практичні завдання:

Завдання 1. Знайти та виправити помилки (якщо вони є) у словосполученнях, наведених нижче: моя власна думка; поступити до університету; відношення до справи; дружні відносини; підписатися на журнал; рахую можливим; в кінцевому рахунку; прийняти участь; вважаємо на рахунок цього; принести шкоду; у випадку необхідності; у відповідності з діючим законодавством; даний договір; автор відмітив; лишити можливості; міроприємство; із-за хвороби; прийняти заходи; у самий найближчий час; слідує завдання; перевести гроші на рахунок; придбання обладнання в розстрочку; моторне масло; в останній час; підвести висновки; на протязі тижня; зустрічаються помилки; так як; лекція відмінена; проблема заключається; виключення з правил.

Завдання 2. Скласти кросворд на основі термінів, які розглядаються в науковій роботі за результатами Вашого дослідження (наприклад, курсової роботи, яку пишите у цьому семестрі, або тези на науковопрактичну конференцію). Кросворд має включати не менше 20 термінів, бути охайно оформленим.

Завдання 3. Аспірантам необхідно написати твір на обрану тему у:

- а) власне науковому стилі.
- б) науково-популярному підстилі.

Для цього пропонується здійснити такі кроки:

Крок 1. Аспірант самостійно обирає тему для твору. Необхідно, щоб ця тема знайшла відображення в підручнику (будь-якому); бажано, щоб вона відповідала спеціальності й таким чином була цікавою не лише аспіранту, що її вибрав/ла, а й усій групі.

Крок 2. Аспірант знаходить ще одне джерело інформації, де обрана ним/нею тема висвітлюється в науково-популярному стилі.

Крок 3. Аспірант зіставляє й аналізує розділ підручника й додаткове джерело інформації.

Крок 4. Аспірант пише твір (твори) на обрану тему у двох стилях. Бажано, щоб твори були написані на аркуші формату А 4 так, щоб кожен твір займав половину сторінки і зіставлення було наочним.

Крок 5. Обговорення цих творів крізь призму специфіки наукового стилю під час заняття.

Завдання 4. Прочитайте запропоновані речення. Укажіть на мовностилістичні, передовсім лексико-фразеологічні, недоліки, які Ви помітили. Визначте їх різновиди. Піддайте мовностилістичному редагуванню, зважаючи і на форму, і на зміст.

1. Для досягнення поставленої мети слід вирішити наступні задачі.

2. Я рахую, що точка зору науковця є вірною, так як задає ціле коло важливих запитань.

3. Метою нашого дослідження являється дослідження різних процесів навчання і виховання в навчальному закладі вищої освіти.

4. Праці відомого науковця займають важливе місце у побудові наукової області знань.

5. З однієї сторони, дослідниця дає вичерпані теоретичні відомості про досліджуваний об'єкт, з іншої сторони, – для кожного теоретичного утвердження надає ілюстрацію.

6. Більшість вітчизняних науковців здебільшого дивляться на проблему крізь призму розмаїття різних аспектів.

7. У своїй власній праці вчений вирішує складні й заплутані запитання.

8. Ряд сучасних наукових доробків відрізняється модерними підходами й креативною творчістю.

9. Мають місце потенційні можливості для розвитку наукового знання.

10. Особисто на мою думку, необхідно перш за все виявити необхідні наукові методи дослідження об'єкта дослідження.

11. Близькі контакти дозволяють говорити про успішні остаточні і підсумкові результати.

12. Розвиток теперішньої науки дозволяє прослідковувати шляхи для вирішення даного питання.

13. У даному випадку хочеться привести приклад, який заключається в наступному.

14. Наведені факти є справжніми, доказують вірне рішення проблеми.

15. У цьому відношенні нам імпонує наукова точка зору, що піднімає проблему.

16. До заключної частини відносяться.

17. Моя мета – отримати добру вищу освіту.

18. У дібраному фактичному матеріалі зустрічаються різні приклади.

19. Підводячи підсумок, хочеться відмітити.

20. Плідна робота призвела до позитивних наслідків.

Завдання 5. Запропоновані сполучення слів, які активно (але здебільшого – у супереч чинним нормам) використовують в академічних текстах, замініть рівнозначними однослівними відповідниками.

В один і той же час, в останні роки, до останнього часу, найбільшою мірою, значна кількість, незначна кількість, у більшості випадків, у протилежному випадку, у даному випадку, на даний момент, на сьогоднішній день, у найближчому майбутньому, до останнього часу, кількісний склад, складова частина, основні положення, набути характеру, збільшити в три рази, наступним чином, оточуюче середовище, разом з тим, реальна дійсність, таким чином, у відношенні до, у жодному випадку.

Тестові завдання: <https://forms.gle/DepPT5AjKeuvfATS7>

Використана література

1. Методологія дисертаційного дослідження. Мовні особливості наукового стилю: навч. посіб. / упор. Чорний І.В., Перцева В.А., Голопич І.М. Харків: ХНУВС, 2019. 272 с.
2. ДСТУ 3008:2015. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення. [Чинний від 2017-07-01]. Вид. офіц. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 26 с. (Інформація та документація).
3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
4. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. [Чинний від 2016-07-01]. Вид. офіц. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 16 с. (Інформація та документація).
5. ДСТУ 1.5:2015. Правила розроблення, викладання та оформлення національних нормативних документів. [Чинний від 2017-02-01]. Вид. офіц. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 61 с. (Національна стандартизація).
6. Мацько Л. І. Українська наукова мова (теорія і практика) : [навч. посіб.] / Л. І. Мацько, Г. О. Денискіна. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2011. – 272 с.
7. Зоряна Мацюк, Ніна Станкевич . Українська мова професійного спілкування: Навч. посібн. – К.: Каравела, 2005. – 352 с.
8. Безпояско О.К. Іменні граматичні категорії. – К., 1991. – 171 с.
9. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис : підручник. – Київ : Либідь, 1993. – 368 с.
10. Вихованець І.Р. Система відмінків української мови. – Київ: Наукова думка, 1987. 231 с.
11. Загнітко А.П. Теоретична граматика української мови. Синтаксис. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – 662 с.

Підручники, посібники, навчально-методичні видання

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. – Львів: Світ, 1990. – 232 с.

2. Жайворонок В. В. Українська мова в професійній діяльності : [навч. посіб.] / В. В. Жайворонок. – К. : Вища школа, 2006. – 431 с.
3. Єрмоленко С. Я. Науковий стиль / С. Я. Єрмоленко // Українська мова : Енциклопедія. – [3-тє вид., змін, і допов.]. – К. : Вид-во «Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана», 2007. – С. 421–422.
4. Культура української мови : [довідник] / За ред. В. М. Русанівського. – К. : Либідь, 1990. – 302 с.
5. Культура фахового мовлення : [навч. посіб.] / За ред. Н. Д. Бабиш. – Чернівці : Книги ХХ ст., 2005. – 572 с.
6. Мацько Л. І. Культура української фахової мови / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.
7. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : [навч. посіб.] / Г. С. Онуфрієнко. – К. : Центр навчальної л-ри, 2006. – 312 с.
8. Основи наукового мовлення : [навч.-метод. посіб.] / Уклад. Т. В. Симоненко. – Черкаси : ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2005. – 80 с.
9. Семенов О. М. Культура наукової української мови : [навч. посіб.] / О. М. Семенов. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 216 с.
10. Сурмін Ю. Науковий текст : специфіка, підготовка та презентація : [навч.-метод. посіб.] / Ю. Сурмін. – К. : НАДУ, 2008. – 184 с.
11. Основні вимоги до написання наукової статті : методичні рекомендації / укладачі: Г. З. Шевчук, Л. І. Гаврилюк, Т. В. Гаврилюк. – Луцьк : ВІППО, 2016. – 76 с.
12. Панько Т. І. Українське термінознавство / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк. – Львів, 1994. – 215 с.

Електронні ресурси

1. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : [навч. посіб.] / Г. С. Онуфрієнко. – К. : Центр навчальної л-ри, 2006. – 312 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments /uk/PDF/ck-pravo/ naykov-stul-ukr-mova.pdf>.
2. Руденко С. М. Лексичні та синтаксичні особливості наукового стилю української мови [монографія] / С. М. Руденко, О. А. Покровська,

Л. Я. Сапожнікова, М. В. Арделян ; за заг. ред. С. М. Руденко. – Х. : ХДУХТ, 2013. – 192 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/420/1/ек.225435%20Руденко%20Сапожнікова%20Покровська%20ЛЕКСИЧНІ%20ТА%20СИНТАКСИЧНІ%20>

3. Сурмін Ю. П. Наукові тексти : специфіка, підготовка та презентація : [навч.-метод. посіб.] / Ю. П. Сурмін. – К. : НАДУ, 2008. – 184 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.rada.gov.ua/static/about/text/surmin.pdf>.

Тема 2. Науковий стиль української мови: усне мовлення

План

Теоретичне питання: Володіння мовою як запорука успішної дослідницької роботи та кар'єри.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика наукового стилю.
2. Вимоги до наукового тексту.
3. Етапи створення наукової роботи.
4. Методи наукового дослідження.

Завдання для самоперевірки та контролю знань:

1. Охарактеризуйте основні мовні стилі.
2. Назвіть особливості основних різновидів наукового стилю.
3. У чому полягає мета наукового стилю мовлення?
4. Наведіть загальні екстралінгвістичні ознаки наукового стилю.
5. Які власне мовні особливості наукового стилю?
6. Охарактеризуйте сутність та особливості наукового тексту.
7. Яка загальна структура наукового тексту?
8. Назвіть загальні вимоги до наукового тексту.
9. Коротко охарактеризуйте основні етапи створення наукової роботи.

10. Які елементи вступної частини наукового дослідження є обов'язковими?

11. Визначте емпіричні методи наукового дослідження.

12. Які методи використовуються при проведенні наукового дослідження?

Тематика доповідей:

1. Комунікативна компетентність як основна характеристика професійної підготовки фахівців у вищій школі.

2. Ознаки основних жанрів і структури статей у наукових фахових виданнях.

3. Сучасні тенденції розвитку вітчизняного термінознавства.

4. Мовленнєво-комунікативна компонент ділового етикету.

5. Культура читання наукового тексту як одна з функцій пізнавальної діяльності дослідника.

6. Види та ознаки наукового дослідження

Практичні завдання:

Завдання 1. Необхідно пояснити сутність поняття «мовна компетентність» і назвати відповідні вміння, які має набути здобувач вищої освіти у межах цієї компетентності.

Завдання 2. Встановити, до якого різновиду наукового стилю відносяться наведені нижче наукові тексти:

Таблиця 2.1.

Наукові тексти	Різновиди наукового стилю
Анотація	
Кваліфікаційна робота	
Книга «Економіка для «чайників»	
Колективна монографія	
Конспект	
Курсова робота	
Наукова стаття	
Підручник	

Дисертація	
Навчальний посібник	
Понятійно-термінологічний словник	
Реферат	
Рецензія	
Теза	

Завдання 3. Послугуючись логічними основами аргументації, доведіть (або спростуйте!) актуалізовані твердження. При спростуванні апелюйте до таких основних способів, як контраргумент, антитеза, доведення хибності аргументів, якими обґрунтовано твердження і т. ін.

1. Старе знання має важливе значення для розвитку науки загалом, яка рухається вперед пропорційно обсягові знань, успадкованих нею від попереднього покоління (Ф. Енгельс).

2. Знання не може починатися з нічого – із *tabula rasa* – і навіть зі спостереження. Розвиток знання передбачає передовсім модифікацію попереднього знання (К. Поппер).

3. Я тому не покликаюся на жодні джерела, що мені абсолютно все одно, чи думав до мене хто-небудь інший про те, про що думаю я... Навпаки, істинність викладених тут думок видається мені неспростовною й остаточною. Відповідно, я дотримуюся тієї позиції, що окреслені проблеми загалом і повністю розв'язані (Л. Вітгенштейн).

Завдання 4. Спродукуйте зразок власного академічного тексту, який актуалізував би твердження про те, що академічна доброчесність та академічна культура є не лише основою розвитку сучасного університету, але й життєвою необхідністю. Прокоментуйте особливості реалізації категорій об'єктивності, суб'єктивності при подачі теоретичних відомостей.

Завдання 5. Доведіть або спростуйте істинність запропонованих тверджень. Назвіть засоби досягнення точності, послідовності, зрозумілості. Прокоментуйте логіко-смісловий аналіз побудови речень.

1. Абзац – це група взаємопов'язаних речень, у яких простежується одна основна думка. Кількість речень в абзаці не має принципового

значення, однак їх повинно бути достатньо, аби цю думку висловити зрозуміло.

2. Абзац – це щось відносно завершене, від чого ви відштовхуєтеся, розмірковуючи. Навіть якщо в абзац, розміщений на двох сторінках тексту, закладений глибокий смисл, сам його вигляд навіює нудьгу й відбиває будь-яке бажання вникати в такий невпинний «потік свідомості».

3. Заголовкове речення є корисним навігаційним засобом як для автора, так і для читача. Авторіві зрозуміло, яку інформацію варто подати в певному абзаці (і яку, відповідно, вилучити), а читач розуміє, про що піде мова в цьому абзаці, а тому краще підготовлений до сприйняття запропонованої інформації. Більше того, це зекономить час читача, оскільки підтримувальні речення можна і не читати (хоч писати їх, звичайно, необхідно).

4. Завдяки гарно сформульованій контрольній думці абзац зорганізується і охоплює необхідну й упорядковану відповідним чином інформацію. Останні речення, можливо, не такі важливі і помітні, однак у грамотному тексті й у них є відповідна функція. Виробивши навички починати абзац із заголовкового речення, корисно пам'ятати і про те, як закінчити абзац і пов'язати його з наступним реченням.

5. Частіше робіть абзаци. Робіть їх, коли змінюється тема, коли вимагає ритм і взагалі чим частіше, тим краще

Завдання 5. Скласти понятійний словник Вашого дослідження (наприклад, тез на науково-практичну конференцію), що налічуватиме не менше 30 термінів. Обов'язково наприкінці навести перелік джерел посилань.

Завдання 6. Рольова гра: Здобуємо навички написання резюме й мотиваційного листа.

Ситуація: в університеті оголошено конкурс на заміщення посади лаборанта/спеціаліста кафедри. Студенти молодших курсів допускаються до участі в конкурсі. На конкурс потрібно подати резюме й мотиваційний лист.

Аспірантам необхідно попередньо ознайомитися з правилами написання цих документів і підготувати їх вдома. На занятті рекомендовано провести засідання конкурсної комісії та вибрати переможця. Незалежно від вибору аспірантів (аспіранти уважно читають

тексти один одного, таким чином здобуваючи навички *peer-review*), викладач має проаналізувати всі подані документи, обрати власного переможця та пояснити свій вибір аспірантам.

Завдання 7. Здобуємо навички написання дослідницької пропозиції.

Аспірантам пропонується написати тези на щорічну студентську конференцію відповідно до їхніх уподобань. Складова роботи – аналіз аспірантських тез за попередні роки.

Тестові завдання: <https://forms.gle/42bWNxn61EfCka1e6>

Використана література

1. Бессараб А. Система жанрів періодичного наукового фахового видання. Діалог: медіа-студії. Одеса. 2013. Вип. 16. С. 151-161. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dialog_2013_16_21

2. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 142 с.

3. Галузинська Л.І., Науменко Н.В., Колосюк В.О. Українська мова (за професійним спрямуванням) : навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 430 с.

4. Готинян-Журавльова В.В. Навчально-методичний посібник до вирішення задач з логіки для студентів заочного відділення філософського факультету та студентів нефілософських факультетів. Одеса: ОНУ ім. І.І. Мечникова, 2014. 189 с.

5. Ділова українська мова / О.Д. Горбул, Л.І. Галузинська, Т.І. Ситнік, С.А. Яременко; За ред. О.Д. Горбула. Київ: Т-во "Знання", КОО, 2008. 222 с.

6. Ільченко А. Теоретичні аспекти комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти в сучасній науковій парадигмі. Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика : колективна монографія / за наук. ред. Н. Сизоненко. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 256 с. С. 198-204

7. Іовхімчук Н. Мовленнєво-комунікативна культура як компонент ділового етикету. Педагогічний часопис Волині. Луцьк. 2017. №1. С. 71-76. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pchv_2017_1_14

8. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування: навч. посіб. 4-те вид. Київ: Каравела, 2011. 352 с.
9. Методологія дисертаційного дослідження. Мовні особливості наукового стилю: навч. посіб. / упор. Чорний І. В., Перцева В. А., Голопич І. М. Харків: ХНУВС, 2019. 272 с.
10. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А.Є. Конверського. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
11. Семеног О.М. Культура наукової української мови: навч. посіб. / За ред. Л.І. Мацько. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2008. 252 с.
12. Симоненко Л.О. Українське термінознавство кінця ХХ – початку ХХІ ст.: стан і перспективи розвитку. Мовознавство. Київ. 2018. №3. С. 39- 47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MoZn_2018_3_6
13. Тверезовська Н.Т., Сидоренко В.К. Методологія педагогічного дослідження : навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 440 с.
14. Українська мова. Енциклопедія. Київ: Українська енциклопедія, 2000. 627 с. URL: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um113.htm>
15. Шевчук С.В., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямування : підручник. 3-те вид., виправ, і доповнен. Київ: Алерта, 2012. 696 с.
15. Зоряна Мацюк, Ніна Станкевич. Українська мова професійного спілкування: Навч. посібн. – К.: Каравела, 2007. – 352 с.
16. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. – Львів: Світ, 1990. – 232 с.
17. Чмут Т. К. Етика ділового спілкування : навчальний посібник / Т. К. Чмут, Г. Л. Чайка. 3-є вид., стереотип. – Київ : Вікар, 2003. – 223 с.
18. Гладіліна Г. Г., Сеніна В. К. Питання мовленнєвої культури та стилістики. – К., 1997. – 300 с.
19. Дейл Карнегі. Як завойовувати друзів та впливати на людей. – Харків: КЗ Промінь, 2001. – 560 с.
20. Семеног О.М. Культура наукової української мови: навч. пос./О.М.Семеног.- 2-ге вид., стереотип.-К.:ВЦ «Академія», 2012.- 230 с.

Підручники, посібники, навчально-методичні видання

1. Антисуржик: Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити: Посібник/ За заг. ред. О. А. Сербенської. – Львів, 2011.
2. Богдан С. К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. – К., 1998.
3. Ботвина Н. Міжнародні культурні традиції: Мова та етика ділового спілкування. – К., 2000.
4. Гах Й. М. Етика ділового спілкування. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 160 с.
5. Гладіліна Г. Г., Сеніна В. К. Питання мовленнєвої культури та стилістики. – К., 1997.
6. Гриднєва Л. М. Граматика ділової людини. Норма. Типологія помилок: Навч. посібник. – К., 1998.
7. Грищенко Т. Б. Українська мова та культура мовлення: Навчальний посібник для студентів аграрних вищих навчальних закладів та коледжів. -К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 536 с.
8. Дороніна М. С. Культура спілкування ділових людей. – К., 1998.
9. Загнітко А. П., Данилюк І. Г. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. – Донецьк, 2004.
10. Зубков М. Г. Сучасна українська ділова мова. 3-те вид., доповнене. – Х. Торсінг, 2003. – 448 с.
11. Паламар Л. М., Кацавець Г.М. Українське ділове мовлення: Навчальний посібник. – К.:Либідь, 1997. – 296 с.
12. Сербенська О. Екологія українського слова : практичний словничок-довідник / О.Сербенська, М. Білоус. – Львів, 2003.
13. Коваль А. Л. Слово про слово. – К., 1986.
14. Коваль А. П. Ділове спілкування. – К., 1992.
14. Культура української мови: Довідник / За ред. В. М. Русанівського. – К., 1990.
15. Паламар Л. М., Кацавець Г. М. Мова ділових паперів: Практ. посібник. 4-те вид. – К., 2000.
16. Томан Іржі. Мистецтво говорити. – К., 1998.

Електронні ресурси

1. Академічне письмо та бібліографія – Головна. – Назва з екрану. – Режим доступу: bibliosynergy.ula.org.ua/index.php/proekt1.
2. Українські наукові журнали: Головна. – Назва з екрану. – Режим доступу: usj.org.ua/.
3. Committee on Publication Ethics: (COPE): Promoting integrity in research publication. – Назва з екрану. – Режим доступу: publicationethics.org/.

Тема 3. Мова ділових паперів: мистецтво самопрезентації

План

Теоретичне питання: Володіння мовою як запорука успішної дослідницької роботи та кар'єри.

Питання для обговорення:

1. Особливості конспектування.
2. Характеристика змісту та послідовності підготовки реферату.
3. Характеристика змісту і послідовності підготовки курсової та кваліфікаційної робіт.
4. Характеристика підготовки тези доповіді.
5. Характеристика анотації наукової роботи.
6. Особливості написання відгуку.

Завдання для самоперевірки та контролю знань:

1. Дайте визначення поняттям «конспект» та «конспектування».
2. Охарактеризуйте основні різновиди конспекту.
3. Визначте основні етапи написання конспекту.
4. Які особливості реферату як різновиду наукового тексту?
5. Назвіть основні функції та різновиди реферату.
6. Охарактеризуйте етапи написання та структуру реферату.
7. Дайте визначення науковій роботі здобувача вищої освіти.

8. Яка мета написання курсової роботи, основні вимоги до неї та структура?

9. У чому полягає сутність кваліфікаційної роботи, основні етапи її виконання та вимоги до змісту?

10. Дайте визначення поняттю «теза доповіді», вкажіть її функціональне призначення та етапи написання.

11. Визначте сутність, характерні ознаки, види та функції анотації.

12. Назвіть вимоги до структури та порядку написання анотації наукової роботи.

Тематика доповідей:

1. Особливості наукового знання та пізнання.

2. Логіко-синтаксичні труднощі академічного тексту.

3. Правила підготовки та презентації наукової доповіді за результатами дослідження

4. Мовленнєва поведінка в усній науковій дискусії.

5. Специфіка написання наукової рецензії.

Практичні завдання:

Завдання 1. Визначте за наведеними анотаціями жанри наукових текстів і адресата, зацікавленого в цьому джерелі .

Джерело 1. «Наведено систематизацію трактувань економічних термінів, з якими стикаються сучасні суб'єкти господарювання та підприємництва під час провадження операційної, фінансової та інвестиційної діяльності в умовах соціально-економічної турбулентності національної економіки та інтенсифікації міжнародних інтеграційних процесів».

Джерело 2. «... на основі аналізу типових помилок, яких допускаються здобувачі студенти під час виконання випускної кваліфікаційної роботи (проекту), розглядаються можливості удосконалення процесу проведення та захисту наукового дослідження. З'ясовано, що випускні кваліфікаційні роботи мають єдину структуру, характерну для всіх наукових досліджень».

Джерело 3: «Розкрито суть економічного регулювання раціонального природокористування. Окремі розділи присвячено

правовому забезпеченню еколого-економічного механізму управління природокористуванням та охороною природи в Україні, екологічному менеджменту, охороні земельних ресурсів, вузловим проблемам екологічної конверсії сільськогосподарського виробництва, основам сучасного землеробства, біологічним засобам зниження життєздатності насіння бур'янів у ґрунті».

Джерело 4. «Розглянуто проблеми формування інноваційного права в Україні, визначено сутність його основних категорій - знання, інформації, технології. Охарактеризовано об'єкти інновацій і суб'єкти інноваційної діяльності. Вперше проведено комплексне дослідження ідей (бізнес- і сценарних), прикладних знань (наукових, професійних і традиційних), технологій (інформаційних), брендів у контексті включення їх в інноваційний процес».

Джерело 5. «Охарактеризовано податкову систему держави та принципи її побудови, системи податкового законодавства, державних органів податкової служби, адміністрування податків і зборів, оподаткування. Висвітлено механізм оподаткування податкової системи, митно-тарифного регулювання, міжнародну податкову конкуренцію, податкові системи зарубіжних країн. Наведено відомості про систему зборів і податків (на прибуток підприємств, виведений капітал, доходи фізичних осіб, додану вартість, акцизний та екологічний), рентну плату, мито».

Джерело 6. «Обговорено актуальні проблеми розвитку міжнародної економіки, маркетингу та менеджменту, обліку, аудиту та оподаткування, фінансів, банківської справи та страхування, гуманітарних та фундаментальних наук, а також комп'ютерних та інформаційних систем і технологій».

Завдання 2. Підготувати анотацію до наукової статті, тематика якої має відповідати спеціальності, за якою навчається здобувач вищої освіти. Необхідно надати копію статті та анотацію до неї, підготовлену здобувачем вищої освіти.

Завдання 3 Обрати тему своєї майбутньої кваліфікаційної роботи (згідно зі спеціальністю, за якою навчаєтесь, або зробити завдання за темою курсової роботи, яка виконується в цьому семестрі), сформулювати мету, завдання, об'єкт, предмет, інформаційну базу та методи

дослідження, скласти бібліографічний опис джерел (15-20 джерел, які мають включати нормативно-правові акти (за наявності), навчальні посібники, підручники, наукові статті, тези доповідей тощо).

Завдання 4. Здобуємо навички публічного наукового виступу.

Рекомендовано такі теми наукових виступів (тривалість виступу максимум 5 хв.):

1. Академічна доброчесність – вибір успішних професіоналів.
2. Плагіат у мистецтві.
3. Структура й функції студентського самоврядування: досвід США.
4. Структура й функції студентського самоврядування: досвід України.

Завдання 5. Здобуємо навички академічної дискусії. Для обговорення рекомендовано такі теми (на вибір):

1. Чи є плагіат невід’ємною частиною (наукової) творчості або чому Котляревський та Ейнштейн не плагіатори?
2. Роль студентського самоврядування в дотриманні норм академічної доброчесності в університеті».

Завдання 6. Доведіть або спростуйте істинність запропонованих тверджень.

1. Академічне спілкування ефективне лише за умови однакового розуміння академічного тексту адресантом та адресатом.
2. Труднощі академічного спілкування сягають максимуму, оскільки адресат є невизначеною множиною.
3. Автор повинен добре знати психологію сприймання тієї категорії читачів, якій адресує свою працю.

Тестові завдання: <https://forms.gle/23AnbH2etdEQ2pYg8>

Використана література:

1. Галузинська Л.І., Науменко Н.В., Колосюк В.О. Українська мова (за професійним спрямуванням) : навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 430 с.

2. ДСТУ 3008:2015. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення. [Чинний від 2017-07-01]. Вид. офіц. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 26 с. (Інформація та документація).

3. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. [Чинний від 2016-07-01]. Вид. офіц. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 16 с. (Інформація та документація).

4. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування: навч. посіб. 4-те вид. Київ: Каравела, 2011. 352 с.

5. Методичні рекомендації для студентів з підготовки та оформлення есе, рефератів, індивідуальних завдань, наукових тез, доповідей і статей / Данилишин Б.М., Пилипів В.В., Оболенський О.Ю., Остафійчук Я.В., Лукаш І.М., Шмігельська Є.А. Київ: КНЕУ, 2018. 46 с.

6. Методичні рекомендації щодо виконання та оформлення кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти освітніх ступенів «бакалавр» і «магістр» Національного університету «Чернігівська політехніка» : затв. Вченою радою НУ «Чернігівська політехніка» від 31 серп. 2020 р. протокол №6. URL: <https://www.stu.cn.ua/media/files/pdf/nzop/p-mr-kvalrob.pdf>

7. Методологія дисертаційного дослідження. Мовні особливості наукового стилю: навчальний посібник / упор. Чорний І. В., Перцева В. А., Голопич І. М. Харків: ХНУВС, 2019. 272 с.

8. Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови: навч. посіб. з алгоритмічними приписами. 2-ге вид. перероб. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 392 с. 25

9. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А.Є. Конверського. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.

10. Ревуцька С.К. Курс лекцій з дисципліни «Академічне письмо» / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. ТуганБарановського, каф. українознавства; уклад. С.К. Ревуцька. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2018. 81 с.

11. Семенов О.М. Культура наукової української мови: навч. посіб. / за ред. Л.І. Мацько. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2008. 252 с.

12. Шевчук С.В. Українське ділове мовлення: навчальний посібник. 6-те вид., випр. і допов. Київ: Алерта, 2008. 301 с.

13. Яценко Н. Жанрово-стильова специфіка наукової рецензії. Українська мова. Київ. 2017. №1. С. 92-101

Підручники, посібники, навчально-методичні видання

1. Антисуржик: Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити: Посібник/ За заг. ред. О. А. Сербенської. – Львів, 2011.
2. Богдан С. К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. – К., 1998.
3. Ботвина Н. Міжнародні культурні традиції: Мова та етика ділового спілкування. – К., 2000.
4. Гах Й. М. Етика ділового спілкування. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 160 с.
5. Гладіліна Г. Г., Сеніна В. К. Питання мовленнєвої культури та стилістики. – К., 1997.
6. Гриднєва Л. М. Граматика ділової людини. Норма. Типологія помилок: Навч. посібник. – К., 1998.
7. Грищенко Т. Б. Українська мова та культура мовлення: Навчальний посібник для студентів аграрних вищих навчальних закладів та коледжів. -К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 536 с.
8. Дороніна М. С. Культура спілкування ділових людей. – К., 1998.
9. Загнітко А. П., Данилюк І. Г. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. – Донецьк, 2004.
10. Зубков М. Г. Сучасна українська ділова мова. 3-те вид., доповнене. – Х. Торсінг, 2003. – 448 с.

Електронні ресурси

1. Рекомендації до пошуку наукової інформації за допомогою інтернетресурсів. – Назва з екрану. – Режим доступу: <https://docs.google.com/document/d/1sUBDVqvUxuAfoi1yNW47y.../edit?hl=uk>.
2. Українські наукові журнали: Головна. – Назва з екрану. – Режим доступу: usj.org.ua/
3. Cite This for Me. – Назва з екрану. – Режим доступу: <https://www.citethisforme.com/>.

4. Матеріали та лекції для завантаження. – Назва з екрану. – Режим доступу: www.americancouncils.org.ua/uk/pages/25/.34

5. Сурмін Ю. П. Наукові тексти : специфіка, підготовка та презентація : [навч.-метод. посіб.] / Ю. П. Сурмін. – К. : НАДУ, 2008. – 184 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.rada.gov.ua/static/about/text/surmin.pdf>.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

РОБОТА З ДЖЕРЕЛАМИ. УКЛАДАННЯ БІБЛІОГРАФІЇ

Тема 1. Культура оформлення наукового тексту: цитування й покликання; укладання бібліографії

План

Теоретичні питання:

1. Правила цитування в науковому тексті (вітчизняний стандарт).
2. Правила покликання в науковому тексті (вітчизняний стандарт).
3. Міжнародні принципи цитування і покликання. Бібліографічні менеджери.

Питання для обговорення:

1. Правила цитування та оформлення посилань.
2. Бібліографічний пошук.
3. Робота з каталогами бібліотек.
4. Пошук наукової інформації в Інтернеті.
5. Наукометричні бази даних.
6. Сервіси для полегшення укладання бібліографії, бібліографічні менеджери.

Завдання для самоперевірки та контролю знань:

1. Дайте визначення поняттю «цитата».
2. Назвіть загальні вимоги до оформлення цитат.
3. У чому особливості роботи з бібліотечними каталогами?
4. Коротко охарактеризуйте способи пошуку інформації в мережі Інтернет.
5. Назвіть основні пошукові системи наукової інформації.
6. Охарактеризуйте найбільш відомі наукометричні бази даних.
7. Дайте визначення бібліографічному менеджеру та вкажіть його переваги.

8. Назвіть найбільш відомі сервіси для полегшення укладання бібліографії.

Тематика доповідей:

1. Інформаційне забезпечення наукового дослідження: роль і значення наукової інформації
2. Місце наукової бібліотеки у підтримці науки в закладах вищої освіти

Практичні завдання:

Завдання 1. На основі вихідних даних про джерела інформації необхідно скласти бібліографічний опис.

Джерело 1: Автори: Стадник В.В., Соколюк Г.О., Гризовська Л.О.
Назва публікації: Інформаційний менеджмент у реалізації потенціалу креативності й різноманітності суб'єктів індустрії гостинності
Назва наукового видання: Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки
Місто видання: Хмельницький
Рік видання: 2020
Номер видання: 2
Сторінки: 155-160.
Посилання на джерело: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2020_2_31 28

Джерело 2: Автори: Матвійчук Л.Ю., Волошин І.М., Масечко І.В.
Назва публікації: Заходи стимулювання охорони туристичних ресурсів в Україні
Назва видання: Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі
Вид видання: колективна монографія
Наукова редакція: професора Волошина І.М.
Номер видання: третє
Рік видання: 2017
Місто видання: Луцьк
Видавництво: Луцьк: ІВВ Луцького НТУ.
Загальна кількість сторінок: 448.
Сторінки публікації: 126-142.

Джерело 3: Автор: Клименко Т.В.
Назва публікації: Впровадження інструментів критичного мислення в освітній процес підготовки здобувачів вищої освіти
Вид наукового видання: тези доповідей
Назва заходу: VI Міжнародна науково-практична конференція «Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку»
Місце і дата заходу: м. Чернігів, 27 листопада 2020 р.
Рік видання: 2020
Місто видання: Чернігів
Видавництво: НУ «Чернігівська політехніка»
Загальна кількість сторінок: 128
Сторінки публікації: 124-126

Завдання 2. Необхідно розшифрувати УДК для наукових статей, наведених нижче, та на основі ознайомлення з їх анотаціями визначити відповідність коду змісту наукової роботи.

Завдання 3. Необхідно написати твір на тему «Призначення університету» обсягом 1 сторінка формату А4. У творі потрібно процитувати щонайменше 3 джерела та зробити на них прикінцеві покликання.

На окремій сторінці формату А4 пропонується зробити ці ж покликання згідно одного (на вибір, відповідно до спеціальності) із міжнародних стандартів. Для полегшення роботи рекомендовано скористатися ресурсом *Cite This for Me* (*Зацитуй це для мене*).

Тестові завдання: <https://forms.gle/TtCJV5c6bCMAH7548>

Використана література:

1. Академічне письмо та бібліографія – Головна. – Назва з екрану. – Режим доступу: bibliosynergy.ula.org.ua/index.php/proekt1.

2. Пан бібліотекар. Блог про бібліотечну справу та інформаційні технології. – Назва з екрану. – Режим доступу: www.бібліотекар.укр/.

3. Тихонкова І. О. Список літератури наукової статті – важливий індикатор якості статті (як не мати зайвого клопоту з його оформленням) / І. О. Тихонкова // Наука України у світовому інформаційному просторі: [зб. наук. пр.] / НАН України. – К., 2015. – Вип. 11. – С. 100-106.

4. VAK.in.ua – Автоматичне оформлення джерел по ВАК України. – Назва з екрану. – Режим доступу: vak.in.ua/.

5. ДСТУ 3008:2015. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення. [Чинний від 2017-07-01]. Вид. офіц. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 26 с. (Інформація та документація).

6. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).

7. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. [Чинний від 2016-07-01]. Вид. офіц. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 16 с. (Інформація та документація).

8. ДСТУ 1.5:2015. Правила розроблення, викладання та оформлення національних нормативних документів. [Чинний від 2017-02-01]. Вид. офіц. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 61 с. (Національна стандартизація).

Підручники, посібники, навчально-методичні видання

1. Методологія дисертаційного дослідження. Мовні особливості наукового стилю: навч. посіб. / упор. Чорний І. В., Перцева В. А., Голопич І. М. Харків: ХНУВС, 2019. 272 с.

2. Карпенко С.В. Наукова бібліотека як центр підтримки науки у ЗВО. Бібліотечний Меркурій. Одеса. 2019. Вип. 2. С. 183-189. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/libmer_2019_2_17

3. Бібліографічні менеджери. Наукова бібліотека Запорізького державного медичного університету: веб-сайт. URL: http://lib.zsmu.edu.ua/p_bibliohrafichni_menedzhery.html

4. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. [Чинний від 2016-07-01]. Вид. офіц. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 16 с. (Інформація та документація).

5. Карткові каталоги в системі науково-інформаційних ресурсів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : метод. посіб. / НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського ; уклад. : Г.А. Кузьменко, Т.П. Медвідь. Київ, 2015. 48 с. 31

6. Навчання студентів академічній доброчесності у бібліотеці ВНЗ : методичні поради / авт.-уклад.: Л.В. Савенкова, С.О. Чуканова; редкол.: В.С. Пашкова, О.В. Воскобойнікова-Гузєва, Я.Є. Сошинська; Українська бібліотечна асоціація. Київ : УБА, 2016. 39 с.

7. Наукова бібліотека НУ «Чернігівська політехніка»: веб-сайт. URL: <http://library2.stu.cn.ua/>

8. Тверезовська Н.Т., Сидоренко В.К. Методологія педагогічного дослідження : навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 440 с.

Електронні ресурси

1. Аналітична довідка за результатами дослідження практик академічної доброчесності у вищих навчальних закладах України. – Назва з екрану. – Режим доступу: mon.gov.ua/content/Новини/.../academichna-dobrochesnist.pdf.
2. Академічне письмо та бібліографія - Головна. – Назва з екрану. – Режим доступу: bibliosynergy.ula.org.ua/index.php/proekt1.
3. Пан бібліотекар. Блог про бібліотечну справу та інформаційні технології. – Назва з екрану. – Режим доступу: www.бібліотекар.укр/.
4. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) – Американські Ради. – Назва з екрану. – Режим доступу: <http://www.saiup.org.ua/>.
5. Рекомендації з оформлення посилань в наукових роботах: DSpace. – Назва з екрану. – Режим доступу: ela.kpi.ua/handle/123456789/16051.
6. Візуалізація даних: онлайн-курс // Prometheus: вебсайт. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/IRF/D_V101/2016_T3/about (дата звернення 05.04.2019)
7. Very Verified: онлайн-курс з медіаграмотності // EdEra: вебсайт. URL: <https://verified.ed-era.com/ua> (дата звернення: 27.06.2019).
8. Технологія пошуку інформації засобами мережі Інтернет: основні способи пошуку інформації в Інтернеті. URL: <https://disted.edu.vn.ua/courses/learn/3121>. (дата звернення 15.01.2021).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Вважається, що освіта, мораль і право нерозривно пов'язані. Поясніть у письмовій формі Ваш погляд на проблему.
2. Дослідники укладають переліки «смертних гріхів» освітньої політики і практики. Зокрема, до одного з цих переліків потрапили такі характеристики як: зарозумілість, скупість, заздрість, інертність, гнів, марнотратство, жадібність тощо. Складіть власний перелік із 10 позицій (за значимістю), обґрунтуйте кожну з них.
3. Напишіть твір-роздум на тему: «Ідеальний викладач очима студента».
4. Перерахуйте відомі Вам прояви академічної нечесності та розкрийте їхню суть.
5. В американських університетах існує практика заохочення тих студентів, які інформують керівництво закладу про виявлені ними прояви академічної нечесності. Як Ви ставитися до цієї політики? Чи можливо запровадити таку практику в українських вишах? Висловіть свій погляд на проблему в письмовій формі.
6. Підготуйте презентацію на тему: «Плагіат у мистецтві». Можна підготувати декілька презентацій за видами мистецтва, наприклад «Плагіат у музиці», «Плагіат у кіномистецтві» тощо. У своїй презентації зверніть особливу увагу на морально-етичний аспект проблеми, на прояви суспільного осуду будь-яких форм плагіату.
7. Хосе Ортезі-і-Гассету належать такі слова: «Дивуватися, подивляти – це початок розуміння. Це розвага й розкіш, властиві інтелектуалові... Його властивість – це здивовані очі». Що мав на увазі іспанський філософ? Висловіть свої думки в письмовій формі. Також перерахуйте якомога більше характеристик, властивих інтелектуалові.
8. Уявіть ситуацію: через 10 років Ви стали визначним дослідником в обраній Вами галузі. Ви зробили наукове відкриття (наприклад, винайшли ефективні пігулки від кашлю). Однак Ваш винахід украли і привласнили інші люди. Ви прагнете відстояти своє право на інтелектуальну власність. Опишіть покроково Ваші дії.

9. Академічна чесність – не абстракція, а дуже практична річ. Напишіть есе на тему: «Що дасть мені в майбутньому дотримання норм академічної доброчесності в університеті?»

10. Які традиції академічного спілкування існують у Вашому університеті? Розгляньте окремо взаємини у студентському й викладацькому середовищах. Особливу увагу зверніть на стосунки студентів і викладачів. Чи всі традиції відповідають вимогам академічної доброчесності? Чи хотіли б Ви щось змінити? Очікуваний результат – есе на 1 сторінку.

11. Уявіть ситуацію: із двох суміжних дисциплін (наприклад, з «Історії України» та «Історії української культури») Ви отримали дуже схожі теми для рефератів. Ви сумлінно підготували реферат з однієї дисципліни. На написання ще одного реферату у Вас не вистачило сил або ж бажання. Ви двічі здали на перевірку один і той же реферат тільки під різними назвами. Згідно з принципами академічної доброчесності, Ви вчинили неправильно, адже потрібно робити оригінальну роботу з кожної дисципліни. А що Ви думаєте з цього приводу? Чи виправдовує студента той факт, що він сумлінно виконав один реферат? Висловіть свої думки письмово.

12. Не всі американські університети мають Кодекси честі, з-поміж них і Гарвардський університет. Свого часу 25-й президент цього університету професор Дерек Бок ініціював обговорення щодо ухвалення університетського Кодексу честі. На його думку, «важливим є не Кодекс честі як такий, а процес обговорення та зусилля, які докладаються для створення середовища академічної чесності та взаємної довіри». Чи поділяєте Ви думку професора? Порівняйте погляди Бока на Кодекс честі та французького дослідника Жозефа Ернеста Ренана на націю. Очікуваний результат – есе на 1 сторінку.

13. Як правило, Етичний кодекс викладача містить такі вимоги як повага до учасників академічного процесу, толерантність, забезпечення рівноправності студентів. Чи повинна поширюватися повага викладача на батьків і родичів студента? У чому, на Ваш погляд, має полягати толерантність викладача? Яким чином викладач має забезпечувати рівноправність студентів. Проілюструйте своє есе конкретними життєвими ситуаціями.

14. Згідно з висновками Міністерства освіти і науки України, «більше половини того, що називається саме «кодексом честі студента», – це короткі брошури-пам'ятки чи переліки деклараційного характеру, що виголошуються на посвяті в студенти. [...] це поняття сприймається як набір загальних фраз, із яким студент ознайомлюється лиш раз при вступі (якщо ознайомлюється), аби за час навчання успішно його забути. Цей висновок підкріплює і той факт, що згідно з результатами контент-аналізу відповідальність за порушення прописана майже в усіх повноцінних нормативних документах та, за винятком одного випадку, не згадується в брошурах і переліках». Чи погоджуєтеся Ви з оцінками аналітиків МОН? Опишіть письмово Ваш власний досвід: як відбувалася посвята, чи виголошували Ви обіцянку студента, як відбулося Ваше знайомство з Кодексом честі студента чи аналогічним документом? Чи змінилося щось у Вашому сприйнятті університету після знайомства з Кодексом честі / аналогічним документом? Чи насправді так необхідно, щоб у Кодексі честі прописувалася відповідальність за порушення норм академічної доброчесності?

15. Посилання на використану літературу в Україні та закордоном суттєво відрізняються. Оберіть 3 статті, опубліковані у фахових виданнях. (Для цього з'ясуйте, що таке фахове видання. Перегляньте перелік фахових видань із Вашої спеціальності.) Зробіть посилання на обрані статті у 3-х закордонних журналах, так ніби Ви надіслали їм для публікації власні статті, а 3 обрані Вами статті є у списку використаної Вами літератури. (З'ясуйте вимоги кожного видання до оформлення статей.) Пам'ятайте, що статті, опубліковані українською мовою, спочатку потрібно транслітерувати, а лише згодом перекласти на іноземну мову.

16. Послуговуючись наявними теоретичними відомостями, зокрема й матеріалами попередніх практичних занять, спродукуйте зразок-мініатюру академічного тексту репрезентаційної чи аргументаційної функціонально-сміслової форми і відповідного способу викладу. Тему сформулюйте самостійно, зважаючи на те, що в ній має актуалізуватися такий науковий факт, як «Основи академічного письма». Прокоментуйте особливості побудови Вашого твору.

Теми для рефератів і доповідей

1. Державна мова – мова професійного спілкування.
2. Основи культури української мови.
3. Стилi сучасної української літературної мови у науковому й професійному спілкуванні.
4. Спілкування як інструмент професійної діяльності.
5. Риторика і мистецтво презентації.
6. Культура усного фахового спілкування.
7. Ділові папери як засіб писемної професійної комунікації.
8. Етикет ділового спілкування
9. Українська термінологія у професійному спілкуванні.
10. Науковий стиль і його засоби у професійному спілкуванні.
11. Академічна доброчесність в українському освітньо-науковому просторі.
12. Переклад і редагування наукових текстів.
13. Особливості наукового тексту.
14. Мовна й наукова картини світу.
15. Правила оформлення бібліографічного опису книги.
16. Становлення й розвиток офіційно-ділового стилю української мови.
17. Тенденції розвитку української мови на сучасному етапі.
18. Класифікація лексики української мови (групи слів за значенням, походженням, сферою й частотою використання).
19. Молодіжний сленг як мовне явище.
20. Інновації в системі української мови та тенденції її розвитку в I пол. XXI ст.
21. Український мовний етикет, його особливості.
22. Національна мова як компонент бізнес-культури.
23. Сучасні проблеми й перспективи українського термінознавства.
24. Термін як основа лексичного складу наукового стилю.
25. Термінологічні запозичення в мові науки й техніки: причини, джерела, функції.
26. Актуальні проблеми сучасного термінознавства.

27. Види лінгвістичних словників.
28. Класифікація термінологічних словників.
29. Українська термінографія за роки незалежності: здобутки й прорахунки.
30. Українська будівельна термінологія.
31. Українські й міжнародні організації зі стандартизації науково-технічної термінології.
32. Проблеми комп'ютерного перекладання.

Навчальне видання

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО

Методичні вказівки та завдання
для проведення практичних занять
(для аспірантів усіх спеціальностей)

Укладач:

КОБЗАР Алла Юріївна